

Bogdan Borowik

"Konserwatyzm. Zdziejów filozofii politycznej", Ryszard Skarżyński, Warszawa 1998 : [recenzja]

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 7, 127-128

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W drugim, najobszerniejszym rozdziale swojej pracy, autor omawia kolejne etapy życia i przede wszystkim działalność społeczno-polityczną B. Stolarskiego. Przedstawiona tu została jego praca niepodległościowa podczas I wojny światowej, uczestnictwo w rządach i parlamentach II RP, a także w partiach politycznych i organizacjach rolniczych.

Kolejne dwa rozdziały są próbą przedstawienia poglądów politycznych B. Stolarskiego. W rozdziale trzecim przedmiotem analizy są poglądy na rolę chłopów w dziejach Polski, wyodrębnienie okresów: pierwszego – od czasów piastowskich do końca zaborów, i drugiego – lata II RP. Rozdział czwarty pokazuje wizję państwa polskiego, zwracając uwagę na następujące zagadnienia: model gospodarczy, ustroj polityczny, oświatę i kulturę, religię i Kościół rzymskokatolicki. Zakończenie pracy zawiera zaprezentowaną przez autora ocenę działalności i poglądów B. Stolarskiego.

Bogata i imponująca jest podstawa źródłowa pracy. W swoich badaniach autor oparł się na materiałach archiwalnych z Archiwum Akt Nowych, Archiwum Zakładu Historii Ruchu Ludowego, a także Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi. W opracowaniu wykorzystane zostały pamiętniki, źródła drukowane, publicystyka prasowa, prace B. Stolarskiego oraz szereg opracowań.

Praca A. Mieczkowskiego, prezentująca sylwetkę B. Stolarskiego, jest pozycją mającą duże walory poznawcze i edukacyjne, zawiera ona bowiem bogaty materiał informacyjny. Jest to lektura ciekawa i wciągająca, która niewątpliwie zasługuje na uwagę czytelnika.

Eleonora Kirwiel

Ryszard Skarżyński, *Konserwatyzm. Z dziejów filozofii politycznej*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 1998, ss. 366

Dzieło prof. R. Skarżyńskiego poświęcone jest jednemu z najważniejszych nurtów filozofii politycznej. Celem autora były „realizacja badań pozwalających dostarczyć wiedzy na temat tego, czym jest konserwatyzm” (s. 50) oraz próba „uporządkowania ustaleń odnoszących się do konserwatywnej filozofii politycznej” (s. 51).

Publikacja pomija konserwatyzm polski, gdyż według opinii uczonego „konserwatyzm polski nie był oryginalny i z punktu widzenia dziejów konserwatyizmu europejskiego nie ma w ogóle znaczenia” (s. 51).

Książka składa się z części zatytułowanej *Od autora*, wprowadzenia, trzech rozdziałów właściwych, epilogu, aneksu, bibliografii i skorowidza osób.

We wprowadzeniu – *Konserwatyzm jako filozofia polityczna* – autor w sposób ogólny odnosi się m.in. do historii konserwatywnej filozofii politycznej, kształtowania się pojęcia *konserwatyzm*, typów i filiacji konserwatyizmu oraz kwestii badawczych.

Rozdział pierwszy – *Geneza konserwatyizmu* – opisuje źródła konserwatyizmu i jego prekursorów, mówi o rewolucji francuskiej i koncepcji Edmunda Burke’a, zawiera także zestawienie teoretycznego „rewolucyjnego konstrukttywizmu” z realistyczną „filozofią niedoskonałości”.

W rozdziale drugim – *Konserwatyzm dziewiętnastowieczny* – prof. R. Skarżyński przedstawia liczne postacie i zjawiska kształtujące oblicze konserwatyizmu ubiegłego stulecia. Myśliciele, na których zwrócona jest uwaga, to: C. L. von Haller (konserwatyzm patriarchalny), F. J. Stahl (konserwatyzm konstytucyjny), J. D. Cortés (dyktatura jako ratunek przed masami), A. de Tocqueville (sceptycyzm arystokratyczny), L. von Stein (konserwatyzm socjalny), lord Salisbury (konserwatyzm praktyczny), P. de Lagarde i J. Langbehn (pomiędzy konserwatyzmem i nacjona-

lizmem – Niemcy), M. Barrés i Ch. Maurras (pomiędzy konserwatyżmem i nacjonalizmem – Francja). Przedstawiona jest droga, jaką przebył konserwatyżm od filozofii *status quo* do jego odmiany radykalnej.

Rozwój konserwatywnego spojrzenia na rzeczywistość kończącego się wieku to temat opisywany w trzecim rozdziale zatytułowanym *Konserwatyżm dwudziestowieczny*. Zawarte tu są reakcje konserwatystów wobec chaosu rewolucyjnego i wojennego, także poglądy późniejszych myślicieli (C. Schmitt, E. Voegelin, L. Strauss, M. Oakeshott).

W epilogu – *Konserwatyżm u schyłku XX w.* autor stara się podsumować aktualną kondycję koncepcji konserwatywnej.

Aneks zawiera nazwiska i tytuły ważniejszych dzieł „myślicieli konserwatywnych i zbliżonych do konserwatyżmu” występujących na łamach powyższego opracowania, co pozwala na pogłębienie studiów o konserwatyżmie poprzez sięgnięcie do źródeł. Obszerna bibliografia daje możliwość skonfrontowania opinii autora z poglądami innych badaczy. Korzystanie z książki ułatwia skorowidz osób.

Na ponad trzystu trzydziestu stronach prof. R. Skarzyński przedstawia ewolucję konserwatyżmu, nurtu w filozofii politycznej różnorodnego i niejednoznacznego. Na przestrzeni dziejów dla jego kondycji najważniejsze było rozstrzygnięcie dylematu: czy?, a następnie co? i jak? zmieniać.

Bogdan Borowik

Antoni Dudek, *Pierwsze lata III Rzeczypospolitej 1989–1995. Zarys historii politycznej Polski*, Kraków 1997, s. 400

W końcu 1997 roku nakładem wydawnictwa GEO ukazała się książka będąca pierwszą próbą całościowego spojrzenia na dzieje polityczne III Rzeczypospolitej w latach 1989–1995. Nie jest to jednak klasyczna synteza historyczna, lecz jedynie próba analizy najistotniejszych wydarzeń politycznych.

Niewątpliwym walorem pracy jest jej konstrukcja, gdyż praca ma charakter chronologiczno-problemowy. W dwunastu rozdziałach Autor odnotował wszystkie najważniejsze wydarzenia polityczne Polski wybranego okresu oraz wskazał na ich uwarunkowania. Punktem wyjścia jest analiza wydarzeń z połowy lat 80., gdzie Autor – słusznie – szuka genezy rozmów przy Okrągłym Stole. Obóz rządzący zdecydował wówczas o amnestii dla więźniów politycznych, co trafnie zostało odczytane przez opozycję jako wstęp do nowej polityki. To zarazem po stronie części opozycji okres rozrachunku z posierpniowym czasem wolności, analiza błędów i mechanizmów wiodących do 13 grudnia 1981 roku. Pierwszy rozdział uwzględnia rozmowy przy „okrągłym stole”. Następne rozdziały uwzględniają: wybory czerwcowe i ich rezultaty, działalność kolejnych rządów (od rządu Tadeusza Mazowieckiego do Józefa Oleksego), przyczyny i istotę kryzysu oraz rozpad obozu solidarnościowego, dwukrotne powszechne wybory prezydenckie (1990, 1995) i parlamentarne (1991, 1993). Książka uzupełniona jest indeksem nazwisk oraz kalendarium wydarzeń od stycznia 1996 r. do kwietnia 1997 r., czyli – jak można się domyślać – obejmuje okres od początku kadencji Aleksandra Kwaśniewskiego jako prezydenta Rzeczypospolitej do momentu oddania książki do druku.

Chociaż opisywane wydarzenia miały miejsce zaledwie kilka lat temu, co nie zawsze sprzyja obiektywnej pracy badawczej, Autor wyszedł z tej próby zwycięsko. Poza tym, mimo że Autor nie ukrywał swoich sympatii i antypatii politycznych, potrafił zachować obiektywizm. Wydaje się, że A. Dudkowi udało się znaleźć odpowiedź na fundamentalne pytanie o przyczyny porażki postsolidarnościowego obozu politycznego w 1993 r.